

Tytöt arjessa, pojat vapaalla – lasten paikka lehtikuvassa

Lasten ja nuorten fiktiivisistä representaatioista on kirjoitettu paljonkin, mutta faktan tarjoamaa kuvastoa on analysoitu vähemmän. Tarkastelemme tässä kirjoituksessa, millaisina toimijoina tyttöjä ja poikia kuvataan kahden suuren suomalaisen sanomalehden, *Helsingin Sanomien* ja *Aamulehden*, kuvissa. Milloin lapset ja nuoret pääsevät sanomalehtikuvaan? Nähdäänkö tytöt ja pojat journalistisissa kuvissa eri tavoin ja eri yhteyksissä?

Kysymykset ovat kiinnostavia monestakin syystä. Sanomalehdet eivät ole poistuneet nuorten mediavalikoimasta teknologisoitumisenkaan myötä, sillä suomalaiset nuoret seuraavat lehdistöä edelleen suhteellisen paljon. Sanomalehden kulttuurisesta itsestäänselvydestä kertoo, että useimpiin kotitalouksiin tilataan painettu sanomalehti – lehdet ovat siis ainakin periaatteessa lasten ja nuorten saatavilla. Sanomalehden kulttuurinen asema vahvistuu myös koulujen mediakasvatuksessa, joskaan se viestimenä ei nuorten mielestä ole kiinnostavimmista päästä. (Hankala 1999.)

Voi siis olettaa, että sanomalehdillä ja lehtikuvilla on oma merkityksensä lasten ja nuorten identiteettityössä. Ne kertovat nuorille esimerkiksi siitä, mikä on journalistisesti merkityksellistä ja tärkeää. Journalismi ja sen kuvat lapsista ja nuorista merkityksellistävät alaikäisten maailmaa myös aikuisyleisölle. Lasten ja nuorten kuvia katsoessa onkin syytä pohtia omaa katsettaan suhteessa ikään, sukupuoleen ja vanhemmuuteen, jotka kaikki epäilemättä vaikuttavat katsomisen tapaan. Omia katseitamme voi luonnehtia lähinnä pohjoismaisiksi naisen ja äidin katseiksi¹. Ulkomaisen aineiston analysoinnissa on omat ongelmansa: mitä kauemmaksi mennään, sitä hankalammaksi kuvan kulttuurinen ymmärtäminen tulee. Kuva-aineisto onkin usein syrjäytynyt ulkomaan uutisointia koskevasta tutkimuksesta (Kivikuru 1998). Toisaalta myös tutun kulttuurin itsestäänselvyksiä voi olla hankala havaita.

Olemme keränneet kaikki *Helsingin Sanomissa* ja *Aamulehdessä* ajalla 1.6.–30.11.2002 julkaistut journalistiset kuvat lapsista ja nuorista sekä niihin liittyvät jutut². Kuvilla tarkoitamme kokonaisuuksia, eli myös kuvatekstejä ja juttuja, joihin kuva on liitetty, ja jutuilla niin uutisia kuin muitakin toimitettuja tekstejä. Mukaan ei otettu juttuja, jotka käsittelevät lapsia ja nuoria, mutta joita ei ole kuvitettu heillä.³

Helsingin Sanomissa lasten ja nuorten kuvia on kyseisenä aikana kaikkiaan 138. Elo- ja syyskuussa kuvia oli eniten, yli kolmekymmentä kumpanakin kuukautena. Ehdottomana enemmistönä ovat kuvat, joissa on pelkästään joko poikia tai tyttöjä. Kuvia, joissa poikia ja tyttöjä on yhtä paljon tai he ovat kuvassa jotakuinkin tasavertaisessa asemassa, on koko aineistossa vain toistakymmentä. Reilusta

Lapsista välittämisen määrää ei pysty mittaamaan kellolla

Perheet: Päihdetyön teemaviikko muistuttaa, että aikuisen läsnäolo arjessa on tärkeää

J. Liisa Helenius
J. Olli-Pekka Niemi

Käytännön perhepolitiikka ei ole ollut kovin aktiivista, vaikka lasten oikeudet on otettu huomioon. Käytännön perhepolitiikka on ollut lähinnä reaktiivista. Lasten oikeuksia on otettu huomioon vasta, kun on tullut ilmi, että jossain osassa perheitä on ongelmia. Tällöin on tullut selväksi, että jossain osassa perheitä on ongelmia. Tällöin on tullut selväksi, että jossain osassa perheitä on ongelmia.

Käytännön perhepolitiikka on ollut lähinnä reaktiivista. Lasten oikeuksia on otettu huomioon vasta, kun on tullut ilmi, että jossain osassa perheitä on ongelmia. Tällöin on tullut selväksi, että jossain osassa perheitä on ongelmia.

Opettaja: Tyttö Tampereen Neulakoulun koulussa Pirkko-Maria ja Leena Leppänen ovat iloisia, että uudeksi joulukuksi vauvoille on nyt tarjolla neulakouluja. Neulakouluissa lapset voivat tehdä joulukortteja, joulukalenteria ja muita joulunaiheisia esineitä.

Välittämissä vinkkejä

Välittäminen päihdetyön teemaviikossa 19.-27.10.2002

- **Keskiviikko** Henkilökohtainen läsnäolo on tärkeää. Tärkeää on myös se, että aikuinen on läsnä lapsen elämässä.
- **Perhepolitiikka** on tärkeää. Perhepolitiikka on tärkeää, koska se vaikuttaa siihen, miten lapsi kasvaa ja kehittyy.
- **Koulutus** on tärkeää. Koulutus on tärkeää, koska se antaa lapselle taitoja ja tunteita, jotka ovat tärkeitä elämässä.
- **Perhepolitiikka** on tärkeää. Perhepolitiikka on tärkeää, koska se vaikuttaa siihen, miten lapsi kasvaa ja kehittyy.
- **Koulutus** on tärkeää. Koulutus on tärkeää, koska se antaa lapselle taitoja ja tunteita, jotka ovat tärkeitä elämässä.

Aamulehti 24.10.2002

"Kai siit nyt sekoo, jos vaan tuijottaa konetta"

Haukiäläisten kasiluokkalaiset eivät silti innostu nettirajoituksesta

Ilkka Toli

Internetin käyttö on lisääntynyt voimakkaasti, ja se on tullut osaksi jokaisen elämää. Koululaisetkin käyttävät Internetiä, ja heidän käyttäytymisensä on muuttunut. He eivät enää pelkää konetta, vaan tuijottavat sitä. Tämä on ongelma, jota koulut eivät voi ohittaa.

Koululaiset eivät enää pelkää konetta, vaan tuijottavat sitä. Tämä on ongelma, jota koulut eivät voi ohittaa. He eivät enää pelkää konetta, vaan tuijottavat sitä. Tämä on ongelma, jota koulut eivät voi ohittaa.

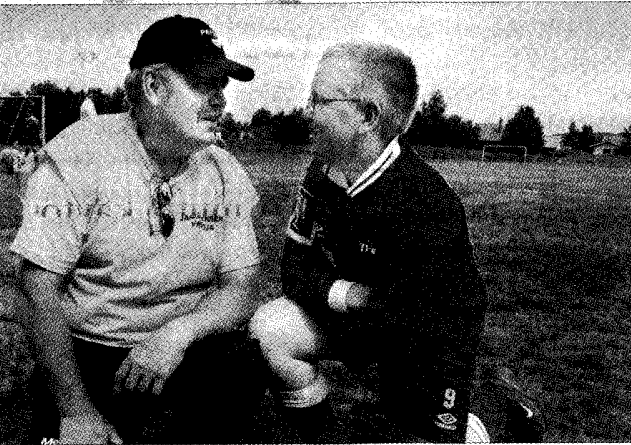

Internetin käyttö on lisääntynyt voimakkaasti, ja se on tullut osaksi jokaisen elämää. Koululaisetkin käyttävät Internetiä, ja heidän käyttäytymisensä on muuttunut. He eivät enää pelkää konetta, vaan tuijottavat sitä.

Internetin käytön rajoittaminen teknisesti lähes mahdotonta

Helsingin koulussa harjoitettiin

Aamulehti 24.10.2002

Toive: Jalkapalloa harrastavat 12-vuotias Jari ja hänen isänsä Tarmo Mäkinen viihtyvät Pirkkalaalla parjantienä järjestetyssä Sankariennon Cupissa kotona.

Jalkapalloa olisi kiva potkia omakotitalon pihassa

J. Jukka Häkkinen

Kotonaan on mukava pelata jalkapalloa. Tämä on kiva asia, ja se on tärkeää, että lapset voivat pelata jalkapalloa kotonaan.

1900-luvun alkuun asti jalkapalloa pelattiin lähinnä koulun pihalla. Tämä on kiva asia, ja se on tärkeää, että lapset voivat pelata jalkapalloa kotonaan.

1900-luvun alkuun asti jalkapalloa pelattiin lähinnä koulun pihalla. Tämä on kiva asia, ja se on tärkeää, että lapset voivat pelata jalkapalloa kotonaan.

1900-luvun alkuun asti jalkapalloa pelattiin lähinnä koulun pihalla. Tämä on kiva asia, ja se on tärkeää, että lapset voivat pelata jalkapalloa kotonaan.

1900-luvun alkuun asti jalkapalloa pelattiin lähinnä koulun pihalla. Tämä on kiva asia, ja se on tärkeää, että lapset voivat pelata jalkapalloa kotonaan.

1900-luvun alkuun asti jalkapalloa pelattiin lähinnä koulun pihalla. Tämä on kiva asia, ja se on tärkeää, että lapset voivat pelata jalkapalloa kotonaan.

Aamulehti 9.6.2002

Helsingin Sanomat 20.10.2002

Internetin käyttö on lisääntynyt voimakkaasti, ja se on tullut osaksi jokaisen elämää. Koululaisetkin käyttävät Internetiä, ja heidän käyttäytymisensä on muuttunut. He eivät enää pelkää konetta, vaan tuijottavat sitä.

Internetin käyttö on lisääntynyt voimakkaasti, ja se on tullut osaksi jokaisen elämää. Koululaisetkin käyttävät Internetiä, ja heidän käyttäytymisensä on muuttunut. He eivät enää pelkää konetta, vaan tuijottavat sitä.

Internetin käytön rajoittaminen teknisesti lähes mahdotonta

Helsingin koulussa harjoitettiin

"Pamaonnie"

Surullin vuoka peria

Tärkeintä on, että aikuinen on läsnä lapsen elämässä. Tämä on tärkeää, koska se vaikuttaa siihen, miten lapsi kasvaa ja kehittyy.

Koululaiset eivät enää pelkää konetta, vaan tuijottavat sitä. Tämä on ongelma, jota koulut eivät voi ohittaa. He eivät enää pelkää konetta, vaan tuijottavat sitä. Tämä on ongelma, jota koulut eivät voi ohittaa.

kymmenestä, yleensä alle 3-vuotiasta lasta esittävästä kuvasta sukupuoli ei selviä kuvatekstistäkään. Tyttökuvia⁴ *Helsingin Sanomissa* on yhteensä 71 kappaletta, niistä noin joka kolmatta tyttöä voi sanoa nuoreksi naiseksi. Poikakuvia löytyy 53 kappaletta, joista alle kymmenen esittää nuorta miestä.

Helsingin Sanomiin verrattuna *Aamulehdessä* on yli kaksinkertainen määrä lapsia ja nuoria esittäviä kuvia. Puolen vuoden aineistossa on yhteensä 354 kuvaa, joissa tyttöjä ja poikia on suurin piirtein yhtä paljon: tyttöjä 139 ja poikia 142 kuvassa, joko yksin, ryhmässä tai aikuisten kanssa. Kuten *Helsingin Sanomissa*, vähemmistönä (38) ovat kuvat, joissa on sekä tyttöjä että poikia. *Aamulehti* kuvaa enimmäkseen suomalaisia lapsia: esimerkiksi kesäkuussa 2002 lehti julkaisi yhteensä 44 kuvallista juttua kotimaan (lähinnä Pirkanmaan) lapsista ja vain kahdeksan ulkomaan uutista, joiden kuvissa esiintyi lapsia. *Aamulehden* lapsiaiheiset kotimaan jutut saattavat olla laajojakin kokonaisuuksia: esimerkiksi uimakoulu-aihe (AL 25.6.2002) on kuvitettu sekä etusivulla että runsaasti artikkeli-sivulla. Lapsilla on osansa myös maakuntalehden yhteisöllisyyden muodostamisessa: lehti esimerkiksi järjestää erilaisia lasten(kin) asioihin liittyviä mielipidekeskusteluja, onnittelee koulunsa päättäneitä (AL 1.6.2002) ja seuraa oman kummityttönsä vaiheita (AL 29.9. 2002).⁵

Kansalaisena ja kuvituksena

Helsingin Sanomissa suurin osa kotimaata koskevien juttujen lapsikuvista liittyy tavalla tai toisella kouluun, päiväkotiin tai yleensä lastenhoitoon sekä vapaa-aikaan. Jutut koskevat esimerkiksi liian isoja koululuokkia, iltapäiväkerhojen rahoitusta tai organisointia ja päiväkotien lopettamista. Kuivissa lapset esiintyvät kyseisissä miljöissä. Vapaa-aika sisältää lomailua, rantaelämää, kesäleirejä ja ke-säjuhliä. Kotimaan uutisten kuvissa lapset ovat ihonvärittään valkoisia ja sosiaali-luokaltaan keskiluokkaisia. Aineistosta löytyy yksi romanilapsi (HS 30.7.2002) ja yksi maahanmuuttajalapsi (HS 24.7.2002). Jälkimmäisessä kuvassa 11-vuotias, suomea taitava vietnamilaistyttö neuvoo aikuista vietnamilaismiestä kaavakkeiden täytössä.

Monissa jutuissa pyritään selvästi siihen, että lapsi tai lapsen näkökulma olisi edes lyhyesti tai viitteellisesti läsnä. Parhaimmillaan lapset sanovat käsiteltävästä aiheesta jotain aluksi tai lopuksi, tai toimittaja tai muu aikuinen viittaa tekstissä lapsiin. Erittäin harvoin koko juttu pohtii käsiteltävää asiaa pelkästään lasten tai heidän perheidensä kannalta. Osassa alaikäisten elämää käsittelevistä tai sivua-vista jutuista lapsen tai nuoren näkökulma jää marginaaliin tai sitä ei ole ollen-kaan. Esimerkiksi päiväkodin sisäilmaa tai iltapäiväkerhon järjestämistä saatetaan pohtia tekstissä pelkästään viranomaisten kannalta. Kuvassa voi olla kuitenkin lapsia vanhempineen, ja se voi kertoa perheiden voimakkaistakin kannanotoista, kuten esimerkiksi kuva aikuisten ja lasten mielenosoituksesta koulusupistuksia vastaan (HS 8.10.2002).

Viidennes koti- ja ulkomaansivujen tyttökuvilla ja reilu kolmannes poikakuvil-la varustetuista jutuista ei kerro yhtään mitään lapsista, nuorista tai heidän elä-määnsä liittyvistä asioista. Lapsikuva on tällöin pelkkänä kuvituskuvana⁶. Kuvitus-kuvalla pyritään kenties torjumaan jutun mahdollisesti synnyttämää vieraantu-mista, kuten Sami Noponen määrittelee henkilökuvien tehtäväksi silloin, kun "sa-nomalehden yhteiskunnan toimijoina esittäytyvät erilaiset abstraktit julkisyhteis-öt ja yhtymät, mikä saa valtasuhteet näyttämään persoonattomilta" (Noponen 1996, 211). Esimerkiksi tästä käyvät Afrikan metsien hupenemisesta kertova ulko-maansivun juttu (HS 19.6.2002) sekä taloussivun juttu väkivallan rapauttavasta

vaikutuksesta Israelin talouteen (HS 14.10.2002). Kummassakaan aihetta ei käsitellä minkään tietyn ihmisryhmän näkökulmasta: ensimmäisessä kuvassa nuoret nostavat juomavettä keitaalla Sudanissa ja toisessa kaksi pikkupoikaa seisoo postikorttien myyntipisteen edustalla Jerusalemissa.

Pojat esiintyvät pelkissä kuvituskuviissa pääasiassa ulkomaansivuilla ja tytöt kotimaansivuilla. Tytöt pääsevät kuviin, joiden aiheina on omakotitalon rakentaminen, katujen liukkaus tai sairaanhoidon säästöihin kohdistuva mielenosoitus. Poikia tai nuoria miehiä taas on kuvituskuvinäytöksessä esimerkiksi Ranskan vaaleja, baskipuolueen toimintakieltoa ja Irakin uskonnollisuutta. Poikien näkyvyyttä ulkomaanuutisten kuvituskuviissa voisi selittää heidän yleinen näkyvyytensä yhteiskunnan julkisilla paikoilla. Joissakin kulttuureissa tyttöjen ulkona liikkumista kontrolloidaan tarkasti, ja he eivät käy välttämättä edes koulua. Jos on näin, ei liene kummallista, etteivät heidän kuviansakaan päädy lehtien sivuille. Oletus ei kuitenkaan saa tukea, kun huomioidaan koko ulkomaansivujen kuvaaineisto, siis myös muut kuin kuvitusjutut. Koko aineistossa poikia ja tyttöjä on kuvissa yhtä paljon. Kuvituskuvat valitaan toimituksessa, usein arkistokuvien perusteella. Voiko valintaa ohjata se, että ns. pehmeät kotiin, kouluun ja päiväkotiiin, liittyvät aiheet mielletään feminiinisiksi ja sotaan, talouselämään ja politiikkaan liittyvät aiheet maskuliinisiksi? Tytöt päätyvät siten kotimaan sivujen ja pojat ulkomaansivujen kuvituskuviin.

Uhrina ja sairaana

Kun kotimaan uutiskuvat ilmentävät lähes pelkästään keskiluokkaista maailmaa, *Helsingin Sanomien* ulkomaanuutisissa köyhätkin lapset ovat näkyvillä. Köyhät lapset tulevat Euroopan ulkopuolelta, esimerkiksi Afganistanista, Mongoliasta ja Sudanista. Intiasta on useita ns. köyhyyskuvia, joissa kaikissa on kuvattu tyttöjä. Valtaosa Aasiasta ja Afrikasta kertovista lapsikuvista liittyy kuitenkin muihin asioihin kuin köyhyteen, esimerkiksi kiinalaisten lasten ylipainoon tai itätimorilaisten lasten koulukirjoihin. Silmiinpistävää on, ettei yksikään Euroopasta tai Amerikasta kertova, lapsikuvalla varustettu juttu pohdi, millaista on elää köyhänä lapsena lännessä.

Noin joka kuudennessa ulkomaanuutisessa tytön voi luokitella jutun perusteella kriisiin, onnettomuuden tai erilaisen väkivallan uhriksi⁷. Pojat kuvataan vastaavanlaisesti uhreina vain kahdessa jutussa reilusta viidestäkymmenestä, Ukrainan lentonäytös-onnettomuudessa kerrottaessa ja esimerkkinä Afganistanin köyhyydestä. Yhden uhriryhmän muodostavat maanjäristysten, luonnonkatastrofien ja onnettomuuksien kokijoina joutuneet tytöt. Toisen ryhmän muodostavat lapset, joiden ruumista on vahingoittanut tai alistanut aikuinen. Heitäkin edustavat tytöt, jotka ovat isän lyöntien, naiskaupan tai massamurhaajan kohteita. Kolmanneksi tyttö näyttää päätyvän poikaa herkemmin ilmentämään sairastunutta tai muusta syystä (lääketieteellistä) hoitoa tarvitsevaa lasta. Näitä kuvia tyttöistä on kahdeksan, joista kuusi on ulkomaansivuilla, kun pojista vastaavia kuvia on kolme, joista yksi liittyy ulkomaanuutiseen.

Jos kärsivää ja itkevää naista esittävät uutiskuvat on nykyajan tapa kanavoida onnettomuuksien ja kuoleman aiheuttamaa ahdistusta, kuten Irma-Kaarina Halonen (1996) kirjoittaa, sukupuolistamisen konventio näyttää omalla tavallaan jatkuvan myös nuorten tyttöjen kohdalla. Tarkastelujakson uhrikuviissa tyttöjä ei kuitenkaan näytetä vainajina eikä heidän hätänsä tai kärsimyksensä ilmentäminen pistä silmään, he eivät itke eivätkä heidän kasvonsa ole surun murtamat. Kuvan viesti – lapsi uhrina – ilmenee jutusta tai kuvatekstistä. Uhriksi identifioit

Miekkailua ja jaloja arvoja seurakunnan leirillä

A Vesa Laitinen

Kokousohjelmaa pidettiin hyökkäily- ja puolustuksen harjoituksilla. Alueensa voittaja on pelinturvauskat eli voittajat. - Parhaiten tulokset saatiin. Heillä oli tuuri kassan puolesta. Keskiarkeensa osaan osallistuneet Laso Saraste ohjasi Tampereen seurakunnan jäseniä ja Kumpulainen Iirovoodoppeja ja miekkailupöytäkirjan toimittaja Pihlmanin, Naurajenen Nihamanselän taustalla. Saraste muistuttaa, että miekkailu on voimaa ja itsepuolustusta. Sitteen liittyy myös kansainvälinen ja oikeuslaitosten kanssa. - Poliisivälittämisen riippuu paljon siitä, miten se on järjestetty.

Saraste väittää, että Kumpulainen Iirovoodopit pyrkivät esittämään tapauksissa lausua esittämään poliisille esittämään ratkaisutuottajaksi ja esittämään jaloja jaloilleen. Vain näiden avulla pelata voi sietää.

Naiset innostuvat taitunnasta

Saraste muistuttaa kuitenkin, että pelinaikeissa vankkeissa taitunnasta on pelinaikeissa taitunnasta ja jaloja kassan taitunnasta jaloja miekkailusta ja taitunnasta.

- Viuhkoinen on taitu tohon. Sun tahtivaa. Omit, on kertaan taitu taitunnasta. Itävala taitunnasta vertausta kassan taitunnasta.

Kun taitu alkua, kaikilla taitu taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Taitunnat Ohjasi Laso Saraste tohon hyökkäily- ja puolustuksen harjoituksilla. Vain näiden avulla pelata voi sietää. - Poliisivälittämisen riippuu paljon siitä, miten se on järjestetty.

kehittyvää, työntekijä taitu tohon kassan ja taitunnasta.

Saraste väittää, että Kumpulainen Iirovoodopit pyrkivät esittämään tapauksissa lausua esittämään poliisille esittämään ratkaisutuottajaksi ja esittämään jaloja jaloilleen. Vain näiden avulla pelata voi sietää.

Niklas Heino kertoo, että miekkailu on voimaa ja itsepuolustusta. Sitteen liittyy myös kansainvälinen ja oikeuslaitosten kanssa. - Poliisivälittämisen riippuu paljon siitä, miten se on järjestetty.

Vieheisiä ajatelmia

Kukaan mekkoista liittyy kassan arvoinen?

Leirin teema on risteilyä Oulun miekkailuseuran ja risteilyseuran simuloitu risteilyä?

Leirin ohjasi Veijo Kivimäen kassan taitu. Hän muistuttaa, että miekkailu on voimaa ja itsepuolustusta. Sitteen liittyy myös kansainvälinen ja oikeuslaitosten kanssa.

Kivimäen korostaa, että taitu on pelinaikeissa taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

- Sitä taitu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Miekkailu on taitu taitu. Seuraalla pelinaikeissa taitu taitu.

Aamulehti 28.6.2002

Helsingin Sanomat 14.10.2002

EU seuraa Turkin uusia

ANKARANIN... EU:n... Turkin... uusia... EU:n... Turkin... uusia...

Väkivalta rapauttaa Israelin talouden

Ekonomistien mielestä Sharonin väkivalta vähentää maan taloudessa... Israelin... talouden... väkivalta... rapauttaa... Israelin... talouden...

Ekonomistien mielestä Sharonin väkivalta vähentää maan taloudessa... Israelin... talouden... väkivalta... rapauttaa... Israelin... talouden...

Ekonomistien mielestä Sharonin väkivalta vähentää maan taloudessa... Israelin... talouden... väkivalta... rapauttaa... Israelin... talouden...

Ekonomistien mielestä Sharonin väkivalta vähentää maan taloudessa... Israelin... talouden... väkivalta... rapauttaa... Israelin... talouden...

Ekonomistien mielestä Sharonin väkivalta vähentää maan taloudessa... Israelin... talouden... väkivalta... rapauttaa... Israelin... talouden...

Herkut saavat lapset ja nuoret avaamaan kukkarojensa nyörit

... lapset ja nuoret... herkut... saavat... avaamaan... kukkarojensa... nyörit...

... lapset ja nuoret... herkut... saavat... avaamaan... kukkarojensa... nyörit...

... lapset ja nuoret... herkut... saavat... avaamaan... kukkarojensa... nyörit...

... lapset ja nuoret... herkut... saavat... avaamaan... kukkarojensa... nyörit...

tytöt pääasiassa istuvat tai makaavat passiivisina yksin tai ryhmässä katsoen kameraan apeina, pelästyneinä tai vakavina. Tyttö ikään kuin esittää – laitetaan esittämään – itsensä todistuskappaleena. Uhmaa, protestia tai muuta vastaavaa ei ole sisällytetty kuviin. Uhrikuvien kuvaajat tulevat nimien perusteella pääasiassa Suomen ulkopuolelta.

Suurimmassa osassa ulkomaanuutiskuvia pojat esiintyvät koululaisina, ohikulkijoina, poliitikon ihailijoina ja turisteina. Kahdessa kuvassa pojat surevat, toisessa massamurhaajan uhreiksi joutuneiden tyttöjen kotipihalla (HS 28.8.2002) ja toisessa terrori-iskussa kuolleiden muistotilaisuudessa (HS 12.9.2002). Vastaavanlaisia kuvia tytöistä löytyy myös kaksi (HS 28.8.2002; HS 27.10.2002). Kaksi kuvaa esittää pojan tappajana, toisessa 12-vuotiaana sotilaana (HS 15.9.2002) ja toisessa massamurhajana (HS 26.10.2002). Yhdeksätoistavuotias nainen seisoo yhdessä kuvassa sissinä (HS 14.8.2002). Ulkomaanuutiskuvista löytyy kaksi kuvaa, joissa lapset peräänkuuluttavat omia oikeuksiaan erilaisissa maailman huippukokouksissa. Kummassakin kuvassa on mustia poikia (HS 10.5.2002; HS 3.9.2002).

Aikuisten kanssa

Kolmasosassa kaikista tyttökuvista tytöt ovat yhdessä aikuisten kanssa. Valtaosassa heidän seuralaisenaan on nainen tai useampia naisia, ja useimmat kuvat löytyvät kotimaansivuilta. Naisvaltaisuus ei äkkiä katsoen tunnu kummalliselta, sillä äidithän etupäässä hoitavat lapsia. Opettajien ja hoitajien ammatit, joita kuvien naiset pääasiassa edustavat, ovat nekin hyvin naisvaltaisia. Naisten näkyvyys ei ole kuitenkaan itsestään selvää, kun tarkastellaan poikien kuvia. Puolessa poikakuvista pojat ovat yhdessä aikuisten kanssa, ja heidän seuralaisinaan on yhtä paljon miehiä kuin naisiakin. Useimmat miehistä ovat isä tai muuten ilmeisen läheisesti poikien arkeen liittyviä miehiä. Tyttö on kuvattu aikuisen miehen kanssa vain harvoin.

Suurimmassa osassa lapsen elämää käsittelevistä tai sivuavista jutuista puhuu aikuinen, esimerkiksi viranomainen, poliisi, edusryhmän puheenjohtaja, äiti tai isä. Mikäli lapset tai nuoret kertovat itse asioistaan, he puhuvat yleensä ryhmänä, esimerkiksi koulussa tai päiväkodissa. Myös kuvissa lapsia on useimmiten vähintään kaksi. Lapsista ei myöskään juuri tehdä henkilökuvia. Sama havainto on tehty ruotsalaisista päivälehdistä (Dahlgren 2002, 6).

Eräänlaiseksi yksilökuvaukseksi voi ehkä luonnehtia kulttuurisivun juttua (HS 5.9.2002), jossa viitataan afganistanilaiseen Sharbat Gulaniin. Hänestä kerrotaan tosin välillisesti, osana amerikkalaisen valokuvaajan Steve McCurryn henkilökuva ja hänen suullaan. Kyseinen juttu on tehty voimakkaasti länsimaisen, tutkimusmatkailijamaisen katseen (ks. Löytty 1997) näkökulmasta – näin avoimesti ei valkoinen katse ole missään muussa *Helsingin Sanomien* jutussa läsnä. Kuvaaja on noussut maineeseen otettuaan vuonna 1985 kuvan *National Geographic* -lehden kanteen ”vihreäsilmaisestä afgaanityöstä”, jonka kohtalo kiinnosti jutun mukaan amerikkalaisia lukijoita kovasti. Kuvaaja ylevöittää itseään kertoen olevansa ainoa, joka on koskaan tyttöä kuvannut. Tyttö oli 17 vuotta hukassa – hukassa keneltä? – ja löytyi lopulta kuvaajan sinnikkäiden etsintöjen jälkeen afganistanilaisesta kylästä.

Steve McCurry kertoo, ettei uuden kuvan ottaminen nyt yli 30-vuotiaasta naisesta ollut yksinkertaisesta: ”Hän käytti huntua ja lupa kuvan ottamiseen piti saada hänen aviomieheltään. Oli vaikea saada heidät ymmärtämään kuvan merkitys.” (HS 5.9.2002.) Jutussa ei tuoda esiin, kenelle ja minkä takia kuvan ottaminen oli tärkeää: naiselle itselleen, kuvaajan maineelle ja amerikkalaisten lukijoi-

den mielenkiinnolle vai (lännen vai Afganistanin) poliittiselle elämälle? Länsimaisille matkailijoille tosin on ollut perinteisesti ominaista halu nähdä huntujen taakse (ks. Hapuli 2003). Lehden sivulla on vierekkäin kuvat nuoresta vihreäsilmaisestä tytöstä ja 17 vuotta vanhemmasta Sharbat Gulanista. Kysyä voi, onko kuvaparissa muuta merkittävää kuin se, että se todistaa amerikkalaisen kuvaajan löytäneen naisen ja onnistuneen suostuttelemaan hänet (tai saamaan luvan aviomieheltä) uuteen otokseen. Ellei merkittävää sitten ole se, että vuodet, sota ja köyhä elämä näyttävät, ainakin kuvan perusteella, vanhentaneen kauniin Sharbat Gulanin niin, että häntä voisi luulla ikäistään vanhemmaksi. Silmien vihreyksikin on haalistunut – ainakin kuvassa.⁸

Tamperelainen tyttöys

Aamulehden kotimaan kuvissa tyttöjä ja poikia on suunnilleen yhtä paljon: pojat ovat päässeet sataan kuvaan, tytöt kahdeksaan enemmän. Noin kolmanneksessa tyttökuvista (33 kpl) tyttöys näyttäytyy arjen toiminnoissa: kouluun, päivähoitoon, terveydenhuoltoon ja liikenneturvallisuuteen liittyvissä jutuissa sekä kodin ja pihapiirin rakennuskuvastossa. Mutta mahtuu tyttöjen elämään ns. vapaa-aikaakin: tytöt elävät rantaelämää, voimistelevat, harrastavat taidetta sekä hoitavat eläimiä noin kolmanneksessa (29 kpl) kuvista. Osasta vapaa-ajan kuvista välittyykin todellista liikkumisen ja ruumiillisuuden riemua. Julkisen elämän sfäärissä tytöt nähdään esimerkiksi mielipiteen ilmaisijoina ja tervehtimässä naispuolisia päättäjiä. Lehti tuo esiin myös ”erilaisia” tyttöjä: esimerkiksi cp-vammaisen tytön (AL 16.10.2002) ja ulkomailta adoptoituja tyttöjä (AL 28.7.2002).

Paitsi arkinen konteksti, tyttökuivissa toistuu kiinnostavalla tavalla muutamia muitakin yleensä aikuisiin naisiin liitettyjä aktiviteetteja. Ensinnäkin huomio kiinnittyy nuorison kuluttamista käsittelevien juttujen kuvittamiseen tyttökuvilla. Tytöt nähdään vaateostoksilla nuorten rahankäyttöä käsittelevässä jutussa (AL 5.7.2002), alennusmyyntijutussa (AL 24.6.2002) ja nuorten huolestuttavaa herkuttelua käsittelevässä jutussa (AL 5.7.2002; AL 28.9.2002). Tytöistä puhutaan siis ”nuorina” juuri konsumerismin yhteydessä.

Toinen kiinnostava piirre tyttökuivastossa on oman, erillisen tyttöyden maailman rakentaminen muutamissa jutuissa. ”Nuoren tytön maailma on ihana ja kamala” (AL 7.9.2002) on pääotsikkona kahden sivun juttukokonaisuudessa, joka käsittelee tyttöjen lehtiä. Jutuissa ei haastatella lukijoita, vaan asiantuntijoina esiintyvät tutkija ja kaksi päätoimittajaa. Mieskolumnisti lukee tyttöjen lehtien mieskäsityksiä ja toimittaja muistelee omaa teini-ikänsä. Tyttöys kuvittuu sarjakuvatyylisellä piirroksella ja kahdella mallitytöllä (aikuisasiantuntijoiden lisäksi). Toinen, vähemmän selkeästi tyttöyttä rakentava juttu ”Rippikoulussa riisutaan naamiot” (AL 2.7.2002) kertoo rippikoulun opetusmenetelmistä. Kuvassa naamioita riisuvat nimenmaan tytöt.

Näkökulma tyttöyteen on näissä jutuissa monitulkintainen. Yhtäältä ne irrottautuvat sukupuolineutraaliuden ihanteesta tuomalla erilaisia olemisen tapoja ja maailmoja esiin. Toisaalta kumpikin juttu kuvineen esittää tyttöyden erityisenä, tehtynä konstruktiona, joka ikään kuin poikkeaa nuorisosta yleensä. Ilmiö on epäsymmetrinen sikäli, että pojista ja maskuliinisuudesta ei tällaisia ”paljastuksia” yleensä tehdä.

Isät, pojat ja urheilu

Aamulehden kotimaan poikakuvastolle on leimallista ennen kaikkea mielihyvä – poikien elämä näyttää enimmäkseen riemukkaalta. Yli puolet kuvista (63 kpl) esittää poikia erilaisissa vapaa-ajan toiminnoissa: he veneilevät, harrastavat pallo- ja viihdepelejä, kalastavat ja musisoivat. Poikkeuksia suhteessa perinteisiin maskuliiniseksi mieltyviin toimiin tekevät esimerkiksi ratsastusharrastuksen ja kielten opiskelun parissa kuvatut pojat. Kiinnostava poikkeus poikien vapaa-ajan kuvastossa on myös naturistileiriä käsittelevä kokonaisuus (AL 21.7.2002). Siihen poikia on kuvattu alastomina, ruumiillisesti läheisinä – etäännytetysti mustavalkokuvaan.

Etenkin isien ja poikien yhteinen maailma näyttäytyy *Aamulehdessä* eräänlaisena puuhamaana. Tyttöjen ja naisten kuvastolle ominainen arkisuus puuttuu niistä lähes kokonaan. Keskeistä kuvattavaa on mm. moottoriurheilun parissa puuhailu, huvipuistossa vierailu sekä isä-poika -leirille osallistuminen. Myös jalkapallo teemoittaa isä-poika -juttuja. Kesällä 2002 isät ja pojat seuraavat jalkapallon MM-kisoja, ja pojan kanssa potkiminen inhimillistä dopingista käyrneen hiihtäjän henkilökuva. Asuttopulaa käsittelevä juttu kuvitetaan isän ja pojan pallon peluulla – omakotitalon pihassa olisi kiva potkia. *Aamulehden* kamera näyttää noteeraavan miesten keskinäisen toiminnan muutenkin korkealle: isien lisäksi naapurin miehet, valmentajat jne. pääsevät kaiken kaikkiaan 16 kuvaan tai kuvakokonaisuuteen esittelemään harrastuksiaan tai muuta yhteistoimintaa poikien kanssa.

Vaikka poikien ja miesten mielihyvä on näkyvää, toisaalta myös yleiset nuorisongelmat kuvitetaan poikakuvilla. Pojat edustavat nuorisoa esimerkiksi silloin kun "Atalassa nuoret kaipaavat kokoontumispaikkaa, johon olisi saatava jalkapalloilu- ja skeittausmahdollisuus" (AL 26.7.2002) tai kun viiden pojan kuvittaman jutun otsikkona on "Tamperealaisnuoret eivät ikävöi nollatoleranssin aikaa" (AL 13.9.2002). Pojat kuvittavat myös koulun vahtimestarin järjestystehtäviä käsittelevää juttua (AL 14.8.2002), vaikka järjestyshäiriöitä ei erityisesti sukupuolisuutena ongelmana käsitelläkään. Muuten poikien arki näkyy esimerkiksi ostoskeskus-, väestösuoja-, perhekoti- ja liikennejutuissa.

Taustalla näkyy vähän äitejä

Aamulehti kuvaa melko tasaisesti kolmenlaisia lasten ja aikuisten ryhmittymiä: äiti-lapsi -kombinaatioita nähdään 23 kuvassa, isä -lapsi -yhdistelmiä 18 kuvassa ja kahden (hetero)vanhemman perheitä 16 kuvassa⁹. Ydinperheet tavataan esimerkiksi terveyskeskuksessa, ostoksilla, retkellä ja esittelemässä kodin remontin tuloksia. Julkkisperheen ja ns. tavallisten suomalaisten ydinperheiden lisäksi lehti kuvaa myös sijaisvanhemmuutta, maahanmuuttajaperhettä ja tulevaa perhettä.

Äitien seura näyttää jakautuvan tasaisesti sekä pojille että tytöille, ja naapurin lapsetkin pääsevät mukaan joihinkin kuviin. Äitejä ja lapsia käytetään lähinnä arjen kuvitukseksi, asumiseen, palveluihin ja terveydenhoitoon liittyvissä jutuissa. Vain muutaman kerran äiti on vapaalla: esimerkiksi poikien kanssa huvipuistossa (AL 4.8.2002) ja pikkutyttären kanssa kesäkioskilla (AL 8.7.2002). Vaikka äitiys määrällisesti näkyikin isyystä enemmän, äidin positio on kuvissa usein oudon syrjäinen. Äiti asemoituu hoivaavan isän epäselväksi taustahahmoksi, putoaa melkein kuvasta pois tai on asetettu/asettunut profiilikuvaan. Äiti tuntuu välittelevän kameraa, katsoo ohi tai kuvan keskiössä olevaa lasta.

Isistä ja tyttäristä on yhteisiä kuvia vain kolmannes isä-poika -kuvien määrästä. Luonteeltaan isä-tytär -kuvat ovat eri maata kuin isien ja poikien kuvasto: niissä ei esitetä yksilöityjen isien ja tyttärien yhteistä harrastusta tai muuta toimintaa, vaan ne ovat pikemminkin kuvituskuvia. Isä poseeraa pikkutyttären kanssa esimerkiksi miesten kaljuutta (AL 14.8.) ja pankkimainontaa käsittelevissä jutuissa (AL 10.6.2002). Seurakunnan perheviikkoa puffataan anonyymilla kuvalla isästä ja parivuotiaasta tyttärestä kirkon penkillä (AL 16.9.2002). Muita miehiä kuin isiä ja tyttöjä esittäviä kuvia löytyy vähän. Läheiseltä näyttää ainoastaan 16-vuotiaan isovelji-kummisedän suhde viiden kuukauden ikäiseen pikkusisareensa (AL 12.9.2002).

Maailman nuoriso ja eksoottinen "Kuvakulma"

Aamulehden ulkomaan kuvastossa sukupuolen kuvaamisen perinteisiä paradigmoja (Halonen 1996) murretaan ajoittain: esimerkiksi Irakissa mieltään osoittavat sekä tytöt että pojat, palestiinalaispojat kuvataan itkevien naisten kanssa, venäläispoika iloitsee äidin selviytyttyä panttivankidraamasta, amerikkalaispoika suree äitinsä kanssa World Trade Centerin tragediaa. Toisaalta ainakin tytöille on tarjolla myös kaikkein perinteisin paikka poliitikon, urheilijan tai muun kuuluisuuden kainalossa. Traditio on kiinnostavan sitkeä: vaikutusvaltaisilla miehillä on ollut tapana kuvauttaa itseään naisten, lasten ja eläinten kanssa.

Toisin kuin *Helsingin Sanomissa*, uhrin asema ei ole *Aamulehdessä* yksioikoisen sukupuolistunut. Erilaisiin katastrofeihin ja onnettomuuksiin liitettyjä poikakuvia on yhdeksän, tyttökuvia kahdeksan. Pojat uhriutuvat sairauksien ja luonnon- tai ravintokatastrofien takia, tyttöihin taas kohdistuu enemmän yksilöllistä ruumiillista uhkaa: tyttö pakenee sarjamurhaajaa, on ollut siepattu tai on murhattu. Muutaman kerran tytöt itkevät onnettomuudessa kuolleita, mutta samantapaisiin kuviin on päässyt myös poikia – kyyneleitä ei vain näy. Sukupuoli ei selviä seitsemästä uhrikuvasta.

Kiinnostavan konvention *Aamulehden* kansainvälisessä lapsikuvastossa muodostavat "Kuvakulma" -otsikolla julkaistut pienehköt, kahden palstan levyiset kuvat, jotka ovat lähes poikkeuksetta peräisin Reutersilta. "Kuvakulmat" tekstitetään lauseella tai parilla, mutta se, mistä tekstit ovat peräisin, ei käy asiayhteydestä ilmi. Paikoitellen kuvatekstit kuitenkin määräävät vahvasti näkökulman: niissä kerrotaan esimerkiksi "hieman nuhjuisesta romanitytöstä" (AL 7.6.2002), "Teräsmies-t-paidassa poseeraavasta afganistanilaistytöstä" (AL 26.6.2002) ja (malli)"alan tulevasta tähdestä" (AL 12.9.2002). Tyttöjä ja poikia kuvakulmiin on päässyt – tai joutunut – lähes yhtä paljon.

Kaiken kaikkiaan "Kuvakulmien" katsetta maailmaan voisi luonnehtia länsimaiseksi ja maskuliiniseksi (palauttamatta tätä kuitenkaan yksioikoisesti siihen, että kaikki Reutersin kuvaajat tässä sattuvat olemaan miehiä). "Kuvakulma"-tytöt ovat löytyneet melko tasaisesti ns. kolmannesta maailmasta ja länsimaista. Köyhien maiden tyttöjen kuvaamista näyttää motivoivan lähinnä värikkään yksityiskohdan etsiminen, eksotiikka: tytöt ovat eri tavoin pukeutuvia ja koristautuvia Toisia. "Kuvakulmien" länsimaisten tyttöjen paikka muistuttaa perinteistä viihdelehdistön naispaikkaa: elokuvatähti-isän kainalossa (AL 25.7.2002), fanina (AL 3.9.2002), catwalkilla (AL 12.9.2002) ja vaatteet päällä suihkulähteessä peuhaamassa (AL 16.9.2002). Suurin osa "Kuvakulmien" pojista asuu köyhissä maissa. Nämä pojat tekevät työtä, viettävät vapaa-aikaa tai poseeraavat – länsimaisella katseellahan on tapana feminisoida myös ei-länsimaisia, ei-maskuliinisia pidettyjä miehiä ja poikia (esim. Rantonen 1995).

Paikallinen ja valtakunnallinen

Aamulehti panostaa paikallislehtenä paljon pirkanmaalaisten lasten ja nuorten näkyvyyteen. Kolmeen ja puoleen sataan kuvaan mahtuu melkoinen kirjo lasten ja nuorten elämää, niin arkeen, kouluun ja päivähoitoon kuin juhliin ja harrastuksiin liittyviä kuvia. Jälkimmäisiä eli vapaa-ajan viettoon liittyviä aiheita on enemmistö. Kokonaisuutta ei hallitse ongelmakeskeisyys, vaan juttujen ja kuvien näkökulma on yleensä yhteisöllinen ja tunnelma myönteinen. *Helsingin Sanomissa* ei ole *Aamulehden* tapaan huomattavaa määrää lapsiin liittyviä kevyitä harrastus-, juhla- ja muita featurejuttuja. Kenties lehden luonne yhtä aikaa sekä paikallisena että valtakunnallisena sanomalehtenä puoltaa etupäässä uutisaiheiden esiin nostoa. Sinänsä myönteiset ja usein iloisetkin lapsikuvat liittyvät enimmäkseen ongelmakeskeisiin juttuihin.

Lukuisten tutkimusten mukaan ulkomaan uutisten mielenkiinnon kohteita ovat ennen kaikkea USA ja läntinen Eurooppa (Pietiläinen 1998). Näin ei kuitenkaan näytä olevan *Helsingin Sanomien* ja *Aamulehden* lapsikuvien kohdalla, vaan pääosa kuvista tulee muualta kuin lännestä. Kumpikaan lehti ei käsittele köyhän lapsen elämää Suomessa eikä länsimaissa yleensääkään. Toisaalta kyseessä saattaa olla aineistoon liittyvä painotus. Koska olemme keränneet vain lapsikuvilla varustetut jutut, aineistosta puuttuvat lapsia käsittelevät, mutta ilman kuvaa olevat tai aikuisen kuvalla kuvitetut jutut. Oikeutetumpaa lienee siis sanoa, ettei kumpikaan lehti kerro köyhien länsimaisten lasten elämästä kuvissaan.

Entä miltä lasten ja nuorten elämä näyttää sukupuolen näkökulmasta katsottuna? Sukupuoli ei ole erityisen merkityksellinen tekijä vauvojen ja pikkulasten kohdalla. Mikäli vauvan sukupuolta tai nimeä ei mainita tekstissä eikä edes kuvatekstissä, sukupuoli ei välttämättä selviä ollenkaan. Toisaalta ilahduttava ilmiö on, että sanomalehdille tyypillinen tapa jättää lapset ja vanhukset nimeämättä tai mainita heidät pelkällä etunimellä ei ole hallitseva käytäntö näissä lehdissä. Erityisesti kotimaanuutisissa lasten nimet tuodaan esiin valtaosassa jutuista. Sekä *Helsingin Sanomien* että *Aamulehden* ulkomaan uutisista nimi ei kuitenkaan selviä läheskään yhtä usein kuin lehtien kotimaan uutisista. Poikkeuksiakin on: esimerkiksi *Aamulehden* kuvateksti (AL 18.7.2002) kertoo malariaa sairastavasta, 2-vuotiaasta Nancy Bosborista.

Kummankin lehden kuvastosta löytyy sekä poikia että tyttöjä. Aineistossa ei ole yhtään kuvaa, jossa lapsi olisi tirkistelyn, kaksimielisyyden tai raakuuksilla mässäilyn kohteena. Pari *Aamulehden* "Kuvakulmaa" voi tulkita lievän seksistiseksi, ja *Helsingin Sanomien* enimmäkseen tyttöjä esittävien apeiden uhrin kuvien toistuvuuden mielekkyyttä voi kysyä. Mainos- ja aikakauslehdistä tuttu lasten ja nuorten itsetarkoituksellinen kiiltokuvamaisuus ei näytä kotiutuneen päivälehdistöön.

Suurin osa kummankin lehden kuvista esittää joko pelkästään tyttöjä tai pelkästään poikia. *Aamulehden* kotimaata koskevien kuvien perusteella näyttää siltä, että lasten maailmat sukupuolistuvat osittain samaan tyyliin kuin aikuisten miesten ja naisten elämät. Tyttöys kantaa siis ainakin osittain mukanaan samantaisia merkityksiä kuin naistapainen¹⁰ elämä, jonka kiinteäksi osaksi "arki" yleensä mieltyy (ks. Jokinen 2003). Tyttöjä kuvataan paljon arjen konteksteissa, joiksi olemme määritelleet päivähoiton, koulun, kodin piirin, liikenteen ja terveydenhuollon – eli sellaisen, joka koskettaa väistämättä kaikkia, mutta joka ei näyttäytyä välttämättä järin hohdokkaana (vrt. Jokinen 2003). Poikia taas kuvataan paljon vapaa-ajan vietossa, kalastamassa, urheilemassa, skeittaamassa tai vain yleisesti hengailmassa.

Helsingin Sanomien kotimaanjutuissa ei näy selvää jakoa tyttöjen arkeen ja poikien vapaa-aikaan. Aiheiltaan erilaisiin kuviin tytöt ja pojat sijoittuvat kuitenkin lehden kuvituskuviissa: kotimaan uutisissa tytöt edustavat pääasiassa pehmeitä ja ulkomaan uutisissa pojat kovia aiheita. Kuvituskuvat valitaan toimituksessa, usein arkistokuvista, jolloin ns. pehmeät, kotiin, kouluun ja päiväkotiin liittyvät aiheet näyttävät kuvittuvan tyttökuvilla ja talouselämään ja politiikkaan liittyvät aiheet poikakuvilla. Näyttää myös siltä, että *Helsingin Sanomissa* kuvaajan linssiin ohjautuu helpommin tyttö kuin poika edustamaan kriisin, onnettomuuden tai erilaisten epidemioiden uhria. Aiheet sukupuolistuvat ehkä siksi, että suru ja kuoleman uhka kiinnitetään kulttuurissamme mieluummin feminiinisyyteen kuin maskuliinisuuuteen. On kuitenkin muistettava, ettei stereotyyppistä käytäntöä voi pistää yksin kuvaajien vastuulle, sillä kuvavalintaa tehdään myös toimituksessa. Vaikka kuvaaja tarjoaisikin monia vaihtoehtoja, esimerkiksi surullisia poikia maanjäristyksen raunioilla tai epäoikeudenmukaisesta kohtelusta vihastuneita tyttöjä, lehteen saattaa silti päätyä se tyypillisin ja tutuksi tullein – lukijan silmiin murheellisesti katsova pieni tyttö.

Ruumiimme ja sen pinta (vaatetus yms.) muodostavat niin symbolisia, sosiaalisia kuin poliittisiakin erotteluja ihmisten välille (ks. Lahti 1994). Eri ryhmien (ikä, etnisyys, vammaisuus jne.) ja sukupuolten representaatiot vaikuttavat siihen, miten näitä ryhmiä kohdellaan ja arvotetaan. Jos emme koskaan näe kuvia itkevästä ja hoivaa tarvitsevista pojista tai kapinaan nousseista tytöistä, sallimmeko heille oikeassakaan elämässä näitä tunteita? Liian vähän keskustellaan myös siitä, miksi lapsiin kohdistuvan väkivallan tekijät hyvin usein häivytetään vastuullisina toimijoina uutisen kokonaisuudesta. Eikä haavoittuvuuden ilmentäminen liity sanomalehtikuvassa pelkästään sukupuoleen, vaan sen avulla rakennetaan myös me ja muut -kategorioita. Kotimaasta kertovissa uutiskuvissa lapset sukupuoleen katsomatta ovat pääsääntöisesti terveitä ja hyvinvoivia. Sairaudet, itku ja apeus ilmentävät ulkomaan uutisten lapsikuvissa alikehitystä, huonoja koti- ja luonnonoloja, epähygieenisyyttä ja poliittisia kriisejä.

Kuka hoivaa?

Sanomalehden journalistiset kuvat synnyttävät aika lailla erilaisen kuvaston kuin esimerkiksi mainokset, joissa isän, äidin ja lasten muodostama ydinperhe on edelleen kulttuurimme sukupuolijärjestelmää, perhettä ja normaaliutta symboloiva peruspilari (ks. Rossi 2003). Sanomalehtien runsaslukuisissa matkailu- ja asunomainoksissa lasten ja perheiden elämä näyttäytyy enimmäkseen keskiluokkaisena konsumerismina: idyllisenä asumisena ja riemukkaana vapaa-ajan viettönä. Journalistisessa kuvassa ydinperhe esiintyy kuitenkin suhteellisen harvoin, *Helsingin Sanomissa* vain viidesti ja *Aamulehdessä* 16 kertaa, mikä sekään ei ole huomattava luku ajatellen lapsikuvien suurta määrää lehdessä. Saamelais- tai romaniydinperheitä ei otoksesta löytynyt yhtään, kuten ei homoperheitäkään. Sijaisperheitä ja maahanmuuttajaperheitä oli muutama.

Suurimassa osassa kuvista lapset ovat joko aikuisen naisen tai miehen kanssa. Silloin kun kuvassa on isä tai äiti, ei voi aina tekstistäkään päätellä, onko kyse yksinhuoltajaperheestä. *Aamulehdessä* naisten hoiva on määrällisesti näkyvämpää kuin miesten, mutta samanaikaisesti oudon näkymätöntä. Pääosassa kuvassa on lähes poikkeuksetta lapsi ja/tai mies hoivaavien naisten asemoituessa kuvan marginaaliin. Tämä asetelma ei näy *Helsingin Sanomien* lapsi-vanhempi -kuviissa.

Kumpikin lehti kuitenkin tuo yllättävän paljon esiin miesten toimintaa perheessä, kun ajatellaan naisten tosiasiallista osuutta huoltosuhteissa ja perheen

työnjaossa. Perheen ja hoivan esittäminen miesprojektina onkin ilmiö, joka on huomattu myös suomalaisessa aikakauslehdissä (Veijola & Jokinen 2001) ja mainonnassa (Rossi 2003). Toisaalta se, että miehet esiintyvät lasten (lähinnä poikien) kanssa juuri vapaa-ajan kuvissa, sopii yhteen monien kodin työnjaosta tehtyjen tutkimusten kanssa: naiset hoitavat kodin infrastruktuurin ja miehet leikkivät lasten kanssa tai ainakin kuljettavat heitä harrastuksiin.

Isien ja muiden aikuisten aika ja seura näyttävät kummassakin lehdessä jakautuvan epätasaisesti poikien ja tyttöjen kesken: tyttöjä kuvataan isien tai muiden miesten seurassa huomattavasti vähemmän. Eivätkö isät todellakaan liiku tyttäriensä kanssa enää pikkulapsivaiheen jälkeen? Eikö isillä ja tyttäriillä ole yhteisiä harrastuksia? Ollaanko lehdissä kiinnostuneempia isistä ja pojista kuin isistä ja tyttäristä, jolloin juttuja päädytään tekemään tietotekniikkaan ja moottoriurheiluun liittyvistä harrastuksista ja kilpailuista? Pojat saattavat päätyä miehen kanssa kuvaan tyttöjä useammin myös siksi, että journalistinen agenda tukee omalta osaltaan niitä keskusteluja ja kampanjoita, joita etenkin (ero)isien oikeuksien ja poikien miesmallien säilymisen puolesta on viime vuosina paljon käyty. Eri kulttuurien isä-lapsi -suhteista on vaikea esittää tulkintoja, koska emme tiedä, onko esimerkiksi Afganistanissa vain miehillä oikeus kertoa perheen asioista julkisuudessa. Tällöin on tietysti loogista, että isä päätyy lasten kanssa myös kuvaan (HS 12.6.2002).

Tytöt ja pojat sanomalehden toimijoina

Monissa kotimaan jutuissa lapsi pyritään tuomaan esiin aktiivisena toimijana. Eriyisesti tämä näkyy paikallislehdessä eli *Aamulehdessä*; lasten mielipiteellä on lehdelle merkitystä. Vaikka itse jutussa ei puhuttaisikaan kuvassa olevasta lapsesta, ainakin kuvateksti kertoo lapsen nimen lisäksi hänen asuinpaikkansa, ikänsä ja kommenttinsa käsiteltävästä asiasta. Myös *Helsingin Sanomissa* on selvästi pyrkimystä kuulla lasten mielipiteitä heidän elämäänsä liittyvissä asioissa. *Helsingin Sanomien* ulkomaansivuilla lapset jäävät kuitenkin hyvin usein pelkiksi aikuisten puheen kohteiksi. Kuvissa he pääasiassa edustavat käsiteltävää aihetta, milloin laihduttajaa, milloin maanjäristyksen uhria tai ohikulkijaa.

Niin positiivista kuin lapsen ja nuoren omien näkemysten esilletuominen sanomalehdissä onkin, lapsen yksilöllinen toimijuus mediajulkisuudessa ei ole kuitenkaan ongelmattonta. Kysyä voi, onko autonomisuus edes tavoiteltavaa, ainakaan pienempien lasten kohdalla. Lapsiltahan ei voi vaatia tiedon todenperäisyyttä eikä vastuuta omista mielipiteistään. Journalistin ohjeet eivät mainitse lapsista mitään erikseen, mutta hyvän journalistisen tavan mukaisesti lapsilta voi kysyä näkemystä esimerkiksi mielileluista, tv-ohjelmista, ruoasta ja koulutiestä. Kyseenalaista on tivata lapselta aineksia avioeroa, kiusaamista, omaisten kuolemaa tai perheväkivaltaa käsitteleviin juttuihin. Jos juttua tehdään ns. vakavasta aiheesta, lupa lapsen haastatteluun on pyydettävä vanhemmilta. Päiväkotiin tai kouluun toimittajat eivät voi ilman lupaa edes mennä.

Kun lasta saa haastatella vain ns. kevyistä aiheista, pääsevätkö lapsen ja nuoren kokemukset lehdessä esiin vain rock-festivaalien ja harrastusten yhteydessä tai korkeintaan puhuttaessa koulusta tai päiväkodista? Vakavista asioista puhuvat usein aikuiset lasten päiden yli, vaikka lähes kaikki ns. aikuisten asiat koskettavat myös lasten elämää. Esimerkiksi työaikoja käsitteleviä juttuja kirjoitetaan harvoin lasten näkökulmasta, vaikka vanhempien työajoilla on oleellinen vaikutus lapsen elämään. Miten opettaa toimittajaksi opiskelevia näkemään asioita alaikäisten kannalta, varsinkin kun lasten maailma on omanlaisensa, jotakin

muuta kuin aikuisten maailma miniatyyrikoossa? Toisaalta lasta ei voi aina tuoda aikuisen kanssa samanlaiselle mediapaikalle, puhuvaksi subjektiksi. Tärkeintä lie-neekin se, etteivät aikuiset välittäisi omia olettamuksiaan, pelkojaan ja toivei-taan lasten tuntemuksina ja näkemyksinä, vaan että meillä olisi laajasti tietoa sii-tä, miten lapset itse kokevat asioita.

Viitteet

- 1 Ulla Ahonen ja Hanna Rajalahti (1990) ovat kirjoittaneet fiktiota katsovan äidin empaattisesta katseesta: katsoja tulkitsee henkilöhahmojen käyttäytymisestä ja ilmeistä heidän ongelmiaan ja elämäänsä. Äidin ja isän katsetta, vanhemmuuden katsetta, voi määritellä myös vastuun kautta. Siinä missä lapseton aikuinen saattaa esittää, ettei esimerkiksi pornon arkipäiväistyminen haittaa häntä tai vaikuta hänen ihmiskäsitykseensä, äidin/isän katse voi herkemmin nähdä kuvan merkityksiä identiteettityötään tekeville nuorille, joista he ovat jo juridisestikin vastuussa. On merkille pantavaa, että vanhemmuuden katsetta ei käytetä käsitteenä suoma-laisessa populaarikuvan tutkimuksessa eikä juurikaan muuallakaan länsimaissa.
- 2 Keräämäämme aineistoon kuuluu kaiken kaikkiaan 492 kuvaa. Käytännössä toimimme niin, että Marianna Laiho kävi läpi *Helsingin Sanomien* ja Sanna Kivimäki *Aamulehden* kuvat.
- 3 Toisinaan nuorten määrittely pelkän ulkonäön perusteella oli vaikeaa. Valtaosa näistä tulkinnanvaraisista kuvista liittyi kuitenkin kouluun tai muuhun nuorten maailmassa keskeiseen alueeseen. Olettavaa on, että kaikki aineistomme henkilöt ovat alle 20-vuotiaita.
- 4 Kutsumme tyttö- tai poikakuvaksi kuvaa, jossa on pelkästään tyttöjä tai poikia, jommatkummat ovat selvänä enemmistönä tai selkeästi etualalla.
- 5 Myös *Moro*-liite julkaisee runsaasti esimerkiksi paikallisten urheilijalasten kuvia. Liite ei kuitenkaan ole mukana tarkastelussamme.
- 6 Lasten nimet mainitaan joka kolmannen kuvituskuvan kuvatekstissä. Kyse on tällöin yleensä kotimaan uutisesta.
- 7 Kotimaan uutisissa tyttö on uhrina yhdessä liikenneonnettomuusjutussa.
- 8 Steven McCurryn valokuvia esiteltiin myös *Aamulehdessä* 1.9.2002. Viiden kuvan sommitelman oheen toimittaja on kirjoittanut lyhykäisen jutun.
- 9 Ryhmittäminen on katsottu kuvista; varmuutta faktuaalisista perhesuhteista ei tietenkään voi olla.
- 10 Soile Veijola ja Eeva Jokinen (2001, 23–26) ovat kirjoittaneet naistapaisuudesta tai -tyylisyydestä tiivistäen seuraavasti: Naistapaisuus kumpuaa siitä, mitä naisilla on ollut ja on edelleen tapana tehdä, omasta tahdos-taan tai pakon edessä. Naistapaisuudessa ei siis ole kyse yksittäisten ja erityisten naisten ominaisuuksista tai valinnoista. Yksittäisten miesten suhde miestapaisuuksiin on sama: miestapaisuus ei määrää jokaisen yksit-täisen miehen elämää mutta yksittäiset miehet eivät liioin voi elää elämäänsä ottamatta tavalla tai toisella kantaa miestapaisuuksiin.

Kirjallisuus

- Ahonen, Ulla & Hanna Rajalahti (1990)
Kate ja Allie, oman keittiönsä sankarit. Teoksessa Marja Niemi et al. (toim.) Suomineito zoomaa. Naisellisia kirjoituksia elävästä kuvasta. Helsinki: KSL, 129–142.
- Dahlgren, Petra (2002)
Children in Swedish News. News from ICCVOS. The Unesco International Clearinghouse on Children and Violence on the Screen 1/2002.
- Halonen, Irma Kaarina (1996)
Äiti, minulta meni käsi! Naiskuvia sotautisissa. Teoksessa Marianna Laiho & Iiris Ruoho (toim.) Naisen naamio, miehen maski. Katse ja sukupuoli mediakuvassa. Helsinki: KSL, 173–199.
- Hankala, Mari (1999)
Sanomalehdestä eväitä elämänläheiseen oppimiseen. Teoksessa Sirkku Kotilainen, Mari Hankala & Ullamaija Kivikuru (toim.) Mediakasvatus. Helsinki: Edita, 147–159.
- Hapuli, Ritva (2003)
Ulkomailla. Maailmansotien välinen maailma suomalaisnaisten silmin. Helsinki: SKS.
- Jokinen, Eeva (2003)
Arjen kyseenalaisuus. Naistutkimus 1/2003, 4–15.
- Kivikuru, Ullamaija (1998)
Epilogi: koskaan et muuttua saa. Teoksessa Ullamaija Kivikuru & Jukka Pietiläinen (toim.) Uutisia yli rajojen. Ulkomaan uutisten maisema Suomessa. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, 200–221.
- Lahti, Martti (1994)
Kotia kohti. Vammaisuus ja maskuliinisuus elokuvassa Tapaus Henry. Teoksessa Jorma Sipilä ja Arto Tiihonen (toim.) Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan. Tampere: Vastapaino, 207–226.
- Löytty, Olli (1997)
Valkoinen pimeys. Afrikka kolonialistisessa kirjallisuudessa. Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 55. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Noponen, Sami (1998)
Uutiskuva röntgenissä. Teoksessa Heikki Luostarinen, Ullamaija Kivikuru & Merja Ukkola (toim.) Sopolisilppuri. Mediakritiikin näkökulmia. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden koulutus- ja tutkimuskeskus, 199–216.
- Pietiläinen, Jukka (1998)
Ulkomaan uutistutkimuksen vaiheita ja tuloksia. Teoksessa Ullamaija Kivikuru & Jukka Pietiläinen (toim.) Uutisia yli rajojen. Ulkomaan uutisten maisema Suomessa. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, 15–43.
- Rantonen, Eila (1995)
Kuka pelkää Mike Tysonia? Eli: mistä mustat machot tulevat kuviimme? Teoksessa Mikko Lehtonen (toim.) Aatamin puvussa. Liaanilla Hemingwaysta Köniigiin. Yleinen kirjallisuustiede, julkaisuja 28. Tampere: Tampereen yliopisto, 119–140.
- Rossi, Leena-Maija (2003)
Heterotehdas. Televisiomainonta sukupuolituotantona. Helsinki: Gaudeamus.
- Veijola, Soile & Eeva Jokinen (2001)
Voiko naista rakastaa? Avion ja eron karuselli. Helsinki: WSOY.